

A hazai géntörvény 2015-ös módosításáról

Darvas Béla

GMO-Kerekasztal

Az 1998 évi XXVII. törvény számos módosításon esett át napjainkig és időközben a kezelők mintha elfelejtkeztek volna a jogi kiegyensúlyozottságról és az „esetről esetre való megítélhetőség” alapelvéről. Előrebocsátom nincs róla szó, hogy az eddigi kormányok döntései nem voltak helyesek abban a tekintetben, hogy a módosított növényfajták közel 90%-kát kitevő növényvédelmi célú módosított növények köztermesztésbe vételét nem engedélyezték. Erre a változtatásra az ország nem is felkészült. Nincs kiterjedt *RT-PCR* használatra alapuló vizsgálókapacitás, megszervezett gazdaképző rendszer, de tudomásom szerint az ügyek helyi intézésének adminisztrációjára sem készültünk fel. Ezen túlmenően az ez irányú hazai K+F+I ügyek sem igazán jó irányban haladnak. Mi sem bizonyítja ezt jobban, hogy a hazai kísérleti aktivitás a minimumra csökkent, miközben a *MON 810* fajtacsoportra úgyszintén vetési moratóriumot hirdető Franciaországban vagy Németországban, de egész Nyugat-Európában jelentős ebbéli kutatási aktivitást tapasztalhatunk.

A 2015-ös géntörvény-módosítást előzetesen nem látta/tárgyalta a GMO-Kerekasztal, amely két országgyűlési bizottság ebbéli tanácsadó szerve.

Emlékeztetőül az Országgyűlés Mezőgazdasági Bizottsága (elnök: Font Sándor) és az Országgyűlés Fenntartható Fejlődés Bizottsága (elnök: Sallai R. Benedek) részére szolgálunk/szolgálnánk szakmai tanáccsal. Jelenlegi véleményemet ez utóbbi bizottság kérte. Megítéléseink általában nem tartalmazzák a Barabás Zoltán Biotechnológiai Egyesület (elnök: Dudits Dénes) véleményét, amely szervezet nem vett részt a munkánkban, de amely civilszervezet ebbéli álláspontja közismert. A szóban forgó előterjesztést nem kapta meg és nem tárgyalta az előterjesztő FM (miniszter: Fazekas Sándor) hivatalos tanácsadó szerve a Géntechnológiai Eljárásokat Véleményező Bizottság (elnök: Heszky László) sem. Bizonyára ezeknek a természettudományos kontrolloknak az elmaradása idézte elő, hogy a törvényjavaslatban az alábbi hibák találhatók:

A géntörvény-módosítás – amely a 2015. március 11-i 2015/412/EU európai parlamenti és tanácsi irányelveken alapul – előítéletes szemléletű. Azzal az alaptétellel fogalmazza a mondatait, hogy a géntechnológiai módosítás termékei egyaránt rosszak és az ország gazdasága/lakossága számára kizárólagosan hibás terméket eredményezhetnek. A hazai környezettudományi kutatások azonban csupán a *MON 810* kukoricamoly-rezisztens kukorica esetében mutatták ki, hogy a bevezetésével járó hátrányok jelentősebbek, mint az előnyök. Nemzetközi eredmények a *glyphosate*-tűrő növényekkel kapcsolatban vetnek fel környezet-egészségügyi aggályokat is. Vagyis a természettudományok mellékhatásokat vizsgáló területei csupán a növényvédelmet érintő módosított fajtacsoportokra szolgálhatnak elővigyázatosságra építő indokrendszerrel. Nem található ilyen szintű természettudományos kritika, pl. a szárazságtűrő, de a beltartalmában módosított növények esetében sem. Ez utóbbi esetben a dietetikusok megítélése persze nagyon is változatos. A géntör-

vény-módosításnak így nemcsak tiltólistára, hanem az engedélyezés útjára is jelentősebb gondot kellett volna fordítani, amelynek háttérében annak a gondolatnak kell állnia, hogy a jelen tudása nem ítélné meg a jövőben keletkező kutatási eredményeket.

A CETA és TTIP elfogadása a tagállami tiltás konkrét eseteit jogi eljárási útra terelheti, s ebben nagyon kevés segítséget nyújt majd a jelenleg módosított géntörvény. Előre jelezhető a vitarendezési mechanizmus (ISDS) szerint a termesztési tiltások után az „elmaradt haszonért való perlés”, ami az államot súlyos bírságok kifizetésére kényszerítheti majd. Az Alaptörvény – a politikusi várakozásokkal ellentétben – sem nyújthat jogi védelmet az állam kontra befektető típusú perekben. Az Alaptörvény releváns tartalmában ugyanis a párhuzamos gondolatsíkú mondatok között ok-okozati összefüggés nem állapítható meg. Ezt olvashatjuk: „XX. cikk (1) Mindenkinek joga van a testi és lelki egészséghez. (2) Az (1) bekezdés szerinti jog érvényesülését Magyarország genetikailag módosított élőlényektől mentes mezőgazdasággal, az egészséges élelmiszerekhez és az ivóvízhez való hozzáférés biztosításával, a munkavédelem és az egészségügyi ellátás megszervezésével, a sportolás és a rendszeres testedzés támogatásával, valamint a környezet védelmének biztosításával segíti elő.” Nehéz tehát tetten érni, hogy mit állít ez a jogászok által fogalmazott pár mondat. A testi és lelki egészséghez való jog érvényesülését milyen úton segíti a GM-élőlényektől mentes mezőgazdaság? Figyelem, nem élelmiszer-gazdaságról van szó, hanem hogy nincs vetés/tartás! A vessző után fogalmazott egészséges élelmiszerekre vonatkozó rész nem utal összefüggésre, mivel felsorolás. A joggya-

korlat szerint ma Európa egyetlen országa sem tiltja a módosított növények Európába való beszállítását (pl. *glyphosate*-tűrő szója), azok tápokba vagy akár élelmiszerekbe való keverését, amennyiben a gyártó a csomagolóanyagon ezt a tényt feltünteti. A hazai takarmányaink jelentős része tartalmazhat módosított növényi összetevőt. Tehát „megvédi” valaki a hazai fogyasztókat a GM-élelmiszerek fogyasztásától? Közvetve (ilyen takarmányon nevelt állatok húsan keresztül) biztosan nem, de közvetlenül sem, ha van jelölés. Közvetett hatást azonban eddig senki sem mutatott ki; közvetlen hatást növényvédelmi célú módosított növények esetében többen is, bár az etetési kísérletek eredményeit máig heves vita követi. A géntörvény-módosításában csak a termesztés tiltásáról esik szó. Véleményem szerint a várható perekben helytállóan csak a korábbi, a *MON 810*-es genetikai eseményre vonatkozó környezettudományi eredményeink alapján való indokrendszer gondolkodás használható, ez azonban csak korlátozottan terjeszthető ki hasonló genetikai eseményekre.

2015/412/EU európai parlamenti és tanácsi irányelvekből származik az, hogy milyen okokkal tiltható a termesztés. Közülük három előtt mezőgazdasági/biológiai képzettséggel állók csak értetlenkedhetnek: (i) A „b” pontban a területrendezést nevezi meg a törvényjavaslat. Milyen köze lenne egy, az EU-ban természettudományos szempontok szerint vizsgált és engedélyezett genetikai eseménynek a helyi területrendezéshez? (ii) Az „e” pont abból a feltételezésből indul ki, hogy minden géntechnológiával előállított termék hibás, vagyis nem kerülhet más termékekbe. A jelenlegi EU-szabályozás viszont a jelölési kötelezettség megtartása mellett lehetővé teszi a keverhetőséget az összetett élelmisze-

rekben. (iii) A „g” pontban a törvényjavaslat a közrend védelmét említi. A géntechnológiai eljárással módosított növények engedélyezése és az aktuális közrend között vajon milyen logikus összefüggést találhat a jog?

Összefoglalva azt gondolom, hogy a géntörvény és Alaptörvény fogalmazásait növénytermesztési, növénynevelési, környezet- és élelmiszer-biztonsági, valamint környezet-egészségügyi szempontok szerint újra kellene gondolni és fogalmazni. Különben a politikusok és jogászok segítségével a köztisztviselők olyan módon távolítják el a természet-

tudományoktól, ami már esetleg ütközik az Alaptörvénnyel „X. cikk (2) *Tudományos igazság kérdésében az állam nem jogosult dönteni, tudományos kutatások értékelésére kizárólag a tudomány művelői jogosultak.*” Persze szabadalmaztatott fajtacsoport esetében már termékről van szó, s a fajtatulajdonosok nem biztosítanak vetőmagot a hazai kísérletekhez. És végül, ha a GM-növények tiltását/engedélyezését Európában/Magyarországon a politikusok/köztisztviselők ma már saját ügyüknek gondolják, akkor a lehetséges perekben nélkülözniük kell majd a természettudományban dolgozók hathatós segítségét.
